स मार्गमाश्रितो राजन्नृषीणामूर्द्ध्वरेतसां। स्वाध्यायवान् धर्म्मरतस्तपस्वी विजितेन्द्रियः।
स गत्वा तपसः पारं देहमुत्सृज्य भारत। जगाम पितृलोकाय न लेभे तत्र तत्फलं।
स लोकानफलान् दृष्ट्वा तपसा निर्ज्जितानपि। पप्रच्छ धर्म्मराजस्य समीपस्थान् दिवौकसः।
॥ मन्दपाल उवाच ॥ किमर्थमाहृता लोका ममैते तपसाऽर्ज्जिताः। किं मया न कृतं तत्र यस्यैतत्कर्म्मणः फलं।
तत्राहं तत्करिष्यामि यदर्थमिदमाहृतं। फलमेतस्य तपसः कथयध्वं दिवौकसः। ८२४०
॥ देवा ऊचुः ॥ ऋणिनो मानवा ब्रह्मन् जायन्ते येन तच्छृणु। क्रियाभिर्ब्रह्मचर्य्येण प्रजया च न संशयः।
तदपाक्रियते सर्व्वं यज्ञेन तपसा सुतैः। तपस्वी यज्ञकृच्चासि न च ते विद्यते प्रजा।
त इमे प्रसवस्यार्थे तव लोकाः समाहृताः। प्रजायस्व ततो लोकानुपभोक्ष्यसि पुष्कलान्।
पुन्नाम्नो नरकात्पुत्रस्त्रायते पितरं श्रुतिः। तस्मादपत्यसन्ताने यतस्व ब्रह्मसत्तम।
॥ वैशम्पायन उवाच ॥ तच्छ्रुत्वा मन्दपालस्तु वचस्तेषां दिवौकसां। क नु शीघ्रमपत्यं स्याद्बहुलं चेत्यचिन्तयत्। ८२४५
स चिन्तयन्नभ्यगच्छत्सुबहुप्रसवान् खगान्। शार्ङ्गिकां शार्ङ्गिको भूत्वा जरितां समुपेयिवान्।
तस्यां पुत्रानजनयच्चतुरो ब्रह्मवादिनः। तानपास्य स तत्रैव जगाम लपितां प्रति।
बालान् सुतानण्डगतान् सहमात्रा मुनिर्व्वने। तस्मिन् गते महाभागे लपितां प्रति भारत।
अपत्यस्नेहसंयुक्ता जरिता बह्वचिन्तयत्। तेन त्यक्तानसन्त्याज्यानृषीनण्डगतान्वने। न जहौ पुत्रशोकार्त्ता जरिता खाण्डवे सुतान्।
बभार चैतान् सञ्जातान् स्वतृत्या स्नेहविक्लवा। ततोऽग्निं खाण्डवं दग्धुमायान्तं दृष्टवानृषिः। मन्दपालश्चरंस्तस्मिन् वने लपितया सह। ८२५०
तं सङ्कल्पं विदित्वाऽग्नेर्ज्ञात्वा पुत्रांश्च बालकान्। सोऽभितुष्टाव विप्रर्षिर्ब्राह्मणो जातवेदसं।
पुत्रान् प्रति वदन् भीतो लोकपालं महौजसं।
॥ मन्दपाल उवाच ॥ त्वमग्ने सर्व्वलोकानां मुखं त्वमसि हव्यवाट्। त्वमन्तः सर्व्वभूतानां गूढश्चरसि पावक।
त्वामेकमाहुः कवयस्त्वामाहुस्त्रिविधं पुनः। त्वामष्टधा कल्पयित्वा यज्ञवाहमकल्पयन्।
त्वया विश्वमिदं सृष्टं वदन्ति परमर्षयः। त्वदृते हि जगत्कृत्स्नं सद्यो नश्येद्धुताशन। ८२५५
तुभ्यं कृत्वा नमो विप्राः स्वकर्म्मविजितां गतिं। गच्छन्ति सह पत्नीभिः सुतैरपि च शाश्वतीं।
त्वामग्ने जलदानाहुः खे विषक्तान्सविद्युतः। दहन्ति सर्व्वभूतानि त्वत्तो निष्क्रम्य हेतयः।
जातवेदस्त्वयैवेदं विश्वं सृष्टं महाद्युते। तवैव कर्म्म विहितं भूतं सर्व्वं चराचरं।
त्वयापो विहिताः पूर्व्वं त्वयि सर्व्वमिदं जगत्। त्वयि हव्यञ्च कव्यञ्च यथावत्सम्प्रतिष्ठितं।
त्वमेव दहनो देव त्वं धाता त्वं बृहस्पतिः। त्वमश्विनौ यमौ मित्रः सोमस्त्वमसि चानिलः। ८२६०
॥ वैशम्पायन उवाच ॥ एवं स्तुतस्तदा तेन मन्दपालेन पावकः। तुतोष तस्य नृपते मुनेरमिततेजसः।
उवाच चैनं प्रीतात्मा किमिष्टं करवाणि ते। तमब्रवीन्मन्दपालः प्राञ्जलिर्हव्यवाहनं। प्रदहन् खाण्डवं दावं मम पुत्रान् विसर्ज्जय।